

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת תצוה תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשפ"ז

בסעודה שלישית

פאלם ספרינגס

ויש לומר כי הנה יש להסתפק בכפרה שבא לכפר על עון, אי שייך להקדים הכפרה קודם שחטא, שיהיה לו דבר הזה לזכות אם יחטא אחר כך. ובודאי שאי אפשר לו לאדם להביא קרבן חטאת קודם שיחטא כדי שיכפר עליו אחר החטא, כי חטאת הוא קרבן חובה ועדיין לא נתחייב בה. אבל יש לחקור בקרבן עולה שבא לכפר על הרהור הלב (ויק"ר ז-ג), או על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה (יומא לו), והרי קרבן עולה בא גם בנדבה, אם יוכל להביא קרבן עולה שיהא לו לכפרה אם יחטא אחר זה בעשה או בהרהור הלב. ואם כי דבר זה אינו נוגע למעשה בימינו אשר חרב בית מקדשינו, מכל מקום הרי יש תיקונים שונים גם בזמן הזה, ולדוגמא תענית על החטא, אם מועיל להקדים תענית בנערותו שיהא לו לזכות אם יחטא אחר זה ולא יהיה לו כח אז להתענות, או לגבי נתינת צדקה, וחטיף בצדקה פרוק (דניאל ד-כד), אם יכולין ליתן צדקה קודם החטא, כדי שתהא לו לכפרה על החטא, אם יחטא לאחר זמן. כי יש סברא לומר אם מהני זכות זה לתקן אחר החטא, מכל שכן אם הכין זכות זה מקודם, שבודאי יש בו תיקון להחטא, או זה דומה לבגד מלוכלך, אשר רק אחר שנתלכלך יכולין לעשות פעולה לליבונו, אבל לא קודם שנתלכלך.

ויש לומר דבזה פליגי בבא בן בוטא עם החכמים, אשר הם סברו דלא שייך הבאת אשם תלוי רק אחר שעשה ספק איסור, אז יוכל להביא אשם תלוי לכפר על העבר, ולכן ממחרת יום הכיפורים אי אפשר להביא אשם תלוי שיכפר על העתיד. אבל בבא בן בוטא היה סובר דיכולין להביא כפרה שיגן עליו אם יבוא אחר כך לידי חטא, ומהני מעשה הכפרה גם על העתיד, ולכן ממחרת יום הכיפורים יוכל להביא אשם תלוי, לא על העבר אלא על העתיד. וגם אי נימא דכפרה גמורה אי אפשר קודם שיחטא, מכל מקום יש בה זכות הגנה מיסורין שבאה על החטא, דוגמת תורה שמגונג (סוטה כא), והרי אשם תלוי לא בא לכפר אלא להגין מהיסורין, שאם נתוודע לו שחטא הוא צריך להביא קרבן לכפר, וזה יכולין להביא גם קודם שיחטא.

ומעתה יש לומר דהקרבנות של ימי המילואים, לכפר על זרות ותיעוב וגזילה, לא היה על מה שכבר אירע בעבר, כי עדיין לא בא לידם חטא זה אז, ומשה ואהרן לא נכשלו בזרות ותיעוב, ובני ישראל לא נכשלו בגזל, אלא הקב"ה צוה להם שבתחלת חינוך המשכן יקדימו להביא כפרה על העתיד, שאם יאירע להם לאחר זמן זרות ותיעוב, או קרבן גזול, ולא יתוודע להם שחטאו, אז קרבנות אלו יכפרו עליהם ולמדה תורה שמועיל להקדים להביא קרבן לכפר או על כל פנים להגין גם על העתיד לבוא, שעדיין לא חטאו.

ולכן הקריבו עליה שבעה קרבנות בשבעת ימי המילואים, כי בשבעה מקומות שרתה שכינה בישראל, במדבר, בגלגל, בשילה, בנוב, בגבעון, ובשתי הבתי מקדשות, ונצטוו להקדים בתחלת חינוכו קרבן אחד על כל אחד משבעה מקומות הללו שיעמידו בית ה' להקריב שם קרבנות.

ופר חטאת תעשה ליום על הכפורים וחטאת על המזבח בכפרך עליו וגו' (כט-לו). וברש"י לכפר על המזבח מכל זרות ותיעוב וכו'. ומדרש תורת כהנים (ויקרא ה-יד) אומר, כפרת המזבח הוצרכה שמא התנדב איש דבר גזול במלאכת המשכן והמזבח ע"כ. וכתוב בפנים יפות דשני הטעמים אמת, דאי משום זרות ותיעוב דהיינו שלא נעשה העבודה כראוי, או שאר פסול בעבודה שלא נודע, כענין כל קרבנות המועדות שבא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שלא נודעו (שבועות ב:), זה לא שייך בפר חטאת הראשון, כיון שעדיין לא נתקדש המזבח בשום עבודה, כדכתיב בתר הכי ומשחת אותו לקדשו, ובא פר יום הראשון לכפר על הגזל, ודי בפר הראשון, כי למה יצטרך לכפר על עבירה כמה פעמים. ושאר הימים היו מכפרים על זרות ותיעוב שהיה בין זה לזה, כענין שאמרו (שם ח:): בשעירי המועדות לכפר טומאה שאירע בין זה לזה ע"ש.

אמנם אכתי יש להבין למה הוצרכו על ספק של זרות ותיעוב כפרה רק בשבעת ימים אלו, ולא גם לאחריו, על זרות ותיעוב שנתהוה מיום השמיני ואילך. גם יש להבין מה ספק של זרות היה כאן, הלא רק משה שימש בשבעת ימי המילואים, ואהרן ובניו אכלוהו, ולא נכנסו במשכן אלא הם. וגם חיש ספק תיעוב קשה להבין לחוש כן על משה רבן של ישראל, ועל אחיו אהרן קדוש ה', שיתרמי להם פסול או טומאה, ולא ידעו ולא ירגישו בזה.

גם מה שחששו שמא התנדב איש דבר גזול במלאכת המשכן, יש להבין, דהן אמת שבקל יוכל אדם להכשל באיסור גזל בפרוטה של חבירו, עד שאמרו הז"ל (בבא בתרא קסד). דכולן נכשלין בלשון הרע, ורובן בגזל, הרי רוב בני אדם נכשלין בזה, ולא בכדי ישאלו שאלה הראשונה לעתיד, נשאת ונתת באמונה (שבת לא). אבל זה שייך בבני אדם העוסקין במסחר או במלאכה לצורך פרנסתם. אבל בני ישראל במצרים לא היה להם כלום, עבדים עניים ומרודים, ובצאתם משם זכו לביות מצרים ולביות הים. וכל אחד היה לו תשעים חמורים טעונים מכספה וזהבה של מצרים (בכורות ה:), ומאז לא עסקו במסחר, ופרנסתם היתה לחם מן השמים, ומי נכשל בגזל שיצטרכו עליה כפרה.

ונראה דאיתא במשנה (כריתות כה). רבי אליעזר אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום ובכל עת שירצה, הוא היה נקרא אשם חסידים. אמרו עליו על בבא בן בוטא שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מאחר יום כפורים יום אחד, אמר המעון הזה אילו היו מניחין לי הייתי מביא, אלא אומרים לי המתין עד שתכנס לבית הספק [ושאר ימות השנה הוא דאיכא למיחש בספק שמא חטא שום עון או לאו, אבל השתא ליכא למיחש דהא כיפר יום הכפורים] ע"כ. ולכאורה יש להבין טעמו של בבא בן בוטא שגם מחרת יום הכיפורים רצה להביא קרבן אשם בנדבה, הא שפיר אמרו לו חכמים. וגם להבין למה הוציא שבועתו בלשון 'המעון הזה' דייקא.

ומעשה בבא בן בוטא שרצה להביא קרבן אשם תלוי גם במחירת יום הכיפורים, הוא משום שהיה סובר שיכולין להקריב קרבן כפרה גם על העתיד, דומיא דמצינו בחינוך המשכן שהקריבו לכפר על זרות ותיעוב וגזילה שיתהוה לעתיד במשך הימים. ולכן כאשר לא רצו חכמים לקבל את דבריו, אמר 'המעון הזה', הלא מחינוך המשכן בראשונה למדים אנו כי יכולים להביא קרבן על העתיד, ועל כן גם ממחרת יום הכיפורים אוכל להביא קרבן אשם, אם לא על העבר, אז יועיל על העתיד. וחכמים היו סוברים דבמשכן היתה הוראת שעה רק לעבודת הקרבנות במקדש בכלליות אבל לא לכל יחיד.

והנה בחתם סופר בפרשתנו (קל): כתב לבאר מה שהוצרכו כפרה שמה הקריב או התנדב דבר גזל, דהיינו שהתנדב שלא מרצונו הטוב רק מחמת כיסופא, והוי ליה כאילו מזבח אוכל גזילות ע"ש. והביאור בזה הוא כמו שכתוב באלשיך לפרש הכתוב (שיר ג-י) עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. כי אין הקב"ה צריך לכספנו לבנות לו בית, ולי הכסף ולי הזהב נאום ה', ויכול להוריד מלמעלה מקדש משוכלל ביופי והדר, אלא כדי להמשיך השראת השכינה למטה צריכין אתערותא דלתתא בגעגועי אהבה להיות לו דירה בתחתונים. ובהיות שהכסף והזהב אהוב להאדם, עד שכמה פעמים ממונו חביב עליו יותר מגופו (ברכות נד), וכאשר הוא נותן זאת בשמחת הלב לבנין בית ה', מתגלה בזה אהבתם של ישראל לקונו, ומה נמשך השראת השכינה בתחתונים. וזהו תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, ממה שיש בתוך הכסף והזהב, האהבה הטמונה בה לה', מזה נעשה משכן ה'.

ופירש בזה האלשיך (בפ' תרומה) ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כח-ב), דלכאורה הוי ליה למימר 'ויתנו'. אמנם חז"ל אמרו (קידושין ז): גבי נתנה היא ואמר הוא דאינה מקודשת, שאם אדם חשוב הוא מקודשת, משום שיש לה הנאה במה שלוקח ממנה, וחשוב אצלה כלקוחה ממנו. ועל דרך זה היו צריכין ליתן נדבות המשכן, שיחשוב זכות לעצמו מה שהקב"ה מקבל זאת ממנו, ויהא נחשב אצלם כאילו הם לוקחים מאת ה' ע"כ. וממילא לפי זה אם היה חסר בהנדיבות הלב הרי היה חסר גם בתוכו רצוף אהבה, ואי אפשר להיות בה השראת השכינה, ולכן הוצרכו לתיקון אם יש בין הנדבות הללו, נדבה שחסר בה הנדיבות וניתן רק מחמת כיסופא.

אך יתכן עוד סוג של גזל בנדבות המשכן, והוא דאיתא בגמרא (ברכות לה). רבי לוי רמי, כתיב (תהלים כד-א) לה' הארץ ומלואה, וכתוב (שם קטו-טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ומשני לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה [הרי הוא לבני אדם]. אמר רבי חנינא בר פפא כל הנחנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל וכו' ע"ש. וביאר בחידושי הרשב"א (בעין יעקב שם) כי המברך על הפירות או על אחד מהנאות העולם, כבר הסכים דעתו שהשם יתברך הוא המשגיח ומנהיג הכל וסבת הכל, שאף על פי שהגלגלים בסבותם והארץ בטבעה מצמיחים ומגדלים, אין בהם מצדם, רק מצד השפע הנשפע עליהם מן הסבה העליונה המשגיחה הכל יתברך, היפך מאמר האומרים אלה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתני שמיני ושקויי, שהיו נותנים כל הכחות לגלגלים הפועלים בארץ בטבעם, ושוללים הכל ממנו יתברך. ועל כן נקרא מי שאינו מברך גזול אביו, שהקב"ה סבה הראשונה, כמו שהאב סבה לבן, וגזול אותו, ששולל ממנו ההשגחה והנהגה ממעשה התחתונים ע"כ.

ואין הכוונה רק על מה שתיקנו חז"ל ברכה, שהנהגה מהם בלי ברכה הוי כגזול, אלא על כל הנאה בעולם הזה צריך האדם להודות לה' ולברכו על מה שהזמין לו זאת, ורק במה שמברך את ה' עליו הוא קונה דבר זה מאת ה' שיהא נחשב שהוא שלו. ועל כל מה שמרויח האדם במשך היום או השבוע, צריך ליתן הודאה לה' על מה שהמציא לו הנאה זו, עד שאמרו (תהלים קנ-ו) כל הנשמה תהלל י-ה, ואיתא במדרש (ב"ר יד-ט) על כל נשימה ונשימה יש להלל את ה'. ועד שלא בירך את ה' אינו יכול לקנות שום דבר בעולם, ורק לה' הארץ ומלואה, אלא אחר הברכה אז הארץ נתן לבני אדם.

ונראה לבאר הענין איך נכלל בלשון הכתוב דקאי על אחר הברכה, הא קרא סתמא כתיב והארץ נתן לבני אדם. ויש לומר כי סיבת חסרון הכרת הטוב מהאדם לקונו, הוא בשביל שהאדם נולד בעולם הטבעי, שהכל מלוכש בדרכי הטבע, ועולם הוא מלשון העלם, אשר אכן אתה א-ל מסתתר, ויתכן לחשוב כי כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. לא כן אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, הוא ראה ושמע בפועל כי יש מנהיג לבידה, וכל מה שיש לו היא מתנת אלקים אל האדם. והוא, כי אדם הראשון נולד ביום שישי להבריאה, וה' נתגלה אליו בפועל, ואמר לו פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה, ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ וכו', הנה נתתי לכם את כל עשב זרע וגו', לכם יהיה לאכלה (בראשית א-כח). הקב"ה מסר לו כל עולמו להיות תחת ידיו, ובודאי שברכתו לה' היתה ברום המעלה בהכרתו הטוב שעשה ה' עמו.

ולא עוד, אלא בבריאתו מציא את המלאכים, כמו שאמרו (סנהדרין נט): שמלאכי השרת היו צולין לו בשר ומסננין לו יין. והם נבראו כבר ביום השני להבריאה, וכמו שכתב רש"י ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד (א-ה), לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון כמו שכתוב בשאר הימים שני שלישי רביעי, למה כתב אחד, לפי שהיה הקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום שני (ב"ר ב-ח) ע"כ. והמלאכים סיפרו לו כי הם נבראו בעוד שלא היה העולם על מכונו, הם שמעו ביום השני איך ה' אומר יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים ויהי כן, וביום השלישי שמעו מאמר אלקים יקו המים אל מקום אחד ותראה היבשה וגו', תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע ויהי כן, וביום הרביעי שמעו יהי מאורות ברקיע השמים וגו', וביום החמישי ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף, וביום השישי תוצא הארץ נפש חיה למינה, בהמה ורמש וחיתו ארץ ויהי כן. ואחר כל זה אמר ה' נעשה אדם וגו' ויברא את האדם בצלמו וגו'. והסיבה שנברא האדם בשישי באחרונה, כדי שיכנס לסעודה מיד [שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפוץ], משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושיכללן והתקין סעודה, ואחר כך הכניס אורחין (סנהדרין לח).

ואם כן השיג אדם הראשון יותר מכל האדם בעניני גשמי, איך שהוא לא עשה דבר בעולם, והכל ניתנה לו במתנת אלקים ליהנות ממנה. ונוכל לשער עד כמה גדלה הודאתו לה' על חלקו, ואיך בירך את ה' על כל הנאה והנאה שזנדרמן לו בעולם, כי הכל היה לו מידו של הקב"ה בלי עירוב גם נדנדו של כחי ועוצם ידי. וההולכים בדרכיו ומברכים את ה' על כל מה שנהנין מן העולם הם נקראים 'בני אדם', שהם לומדים להתנהג בדרכיו של אדם הראשון, וכל המלמד את חבריו כאלו ילדו שנקרא בתואר בנו (סנהדרין ט:). וזהו שדייקו שהגם כי לה' הארץ ומלואה, אבל לאחר ברכה הוא נותן להאדם דכתיב והארץ נתן לבני אדם, לאותן הלומדים מאדם הראשון איך יש להודות ולברך לה' תמיד.

והנה מי שחושב שגם כחו ועוצם ידו עושה לו חיל, שהוא בעצמו גם כן שותף במה שהרויח כמעשה ידיו, הגם שהוא מודה לה' על חסדו, כי מכיר שאלמלא עוזרו לא היה מגיע לזה, מכל מקום אין הודאתו לה' שלימה, כי גם כוחו מעורב בו. ואם חסר משהו מאיכות ברכתו, הרי זה כגזול בידו, כי קודם הברכה לה' הארץ ומלואה, והארץ נתן רק לבני אדם המודים לה'. וכאשר מביא אחר כך נדבת ממונו לה' או שמקריב קרבן לה' יש בו נדנדו של גזל. ולכן התחיל הכתוב פרשת הקרבנות, 'אדם' כי יקריב מכס קרבן לה' (ויקרא א-ב), וברש"י אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל (ויק"ר ב-ז) ע"כ. ובה נכלל גם כן, שאדם הראשון לא הקריב גם מסוג של גזל, של כאן קודם ברכה, ובאופן זה תקריבו את קרבנכם.

ולכן בחינוך המשכן לה', אשר אני ה' שונא גזל בעולה, הביאו בכל יום פר לכפר על הגזל, וזה כולל כל סוגי גזילה, הן גזילה כפשוטו, והן גזל לגבי המזבח, שלא נתנוהו הבעלים בלב שלם, והן גזל אצל האדם עצמו, שלא בירך ה' הודיה לה' כראוי על מתנת חלקו, וקודם ברכה לה' הארץ ומלואה ואינו שלו.

ברכת מזל טוב להרה"ג בנימין בריינר שליט"א הי"ד בית מדרשו וביתו ורא לרגל השמחה השיריה במעון בהולדת נדביו למזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' יוסף דוד טובל ה"ו לרגל השמחה השיריה במעון באירוסיו בתו למזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' יושע בלומנענפעלד ה"ו לרגל השמחה השיריה במעון בנישואי בתו למזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' יודל זינגער ה"ו לרגל השמחה השיריה במעון בהולדת בתו למזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' ליפא פוקס ה"ו לרגל השמחה השיריה במעון בהולדת האומים למזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' דוד דייטש ה"ו לרגל השמחה השיריה במעון בהולדת בתו למזל טוב
---	--	--	--	---	--